

KÖRÖSTÁJ

KULTURÁLIS MELLÉKLET

Megjelent a Békés megyei Olvasókönyv első kötete

A honfoglalás utáni nyolc évszázad történetének kitűnő áttekintése

MEGYÉNK TÖRTÉNETÉNEK talán legizgalmasabb, s egyszersmind leghozzáférhetősebb szakasza a honfoglalástól a török kiűzéséig eltelt időszak. Talán ez utóbbi (a források csak a megye — sőt sokszor az ország — határain kívül találhatók meg, a kiadottak felhasználását pedig a latin, német vagy török nyelv ismeretének hiánya akadályozza) okozta azt, hogy a felszabadulás óta fellendült helytörténeti kutatás a középkorra vonatkozóan tud a legkevesebb eredményt felmutatni. Pedig e korszak ismerete mind az iskolai oktatás, mind a honismereti mozgalom szempontjából alapvető jelentőségű.

A Kristó Gyula által összeállított Olvasókönyv, mely a honfoglalás utáni nyolc évszázad történetét mutatja be a korabeli írásos dokumentumok segítségével, nagy előrelépést jelent e hiány pótlása terén.

A KIADVÁNY jellegéből eredően elsősorban természetesen népművelő-ismeretterjesztő szerepét kell hangsúlyozni: Végre a laikusok számára is hozzáférhetővé tesz olyan alapvetően fontos dokumentumokat, mint a Vata-lázadásra vonatkozó utalást a Képes Krónikából (17—18. l.), a királyi várbirtok felbomlására (27., 33. l.), majd a nemesi pártharcokra (37. l.), a gyulai uradalom kialakulására (47—57. l.), a paraszti osztályharcra (63—64. l.), a török hódítás előtti áldatlan és felelőtlen viszálykodásra (83—86. l.), a török uralom alatti minden-

napi életre (105., 113. l.), a hajdúk megtelepedésére (117., 140. l.), a török kiűzése utáni elnéptelenedésre (137—138. l.) stb. vonatkozó iratok. Ezeknek a dokumentumoknak magyar nyelven való közzététele, valamint a részletes és pontos hely- és személynévmutató lehetővé teszi, hogy az iskolai oktatás megfelelő fejezeteit egy-egy, a témához kapcsolódó helyi dokumentummal szemléltessék, a szülőföld iránt érdeklődők pedig eredeti dokumentumok alapján alkothatnak képet szűkebb hazájuk történeti múltjáról. S ami még nagyon fontos: a dokumentumok közötti összekötő szövegek, a magyarázó jegyzetek, valamint az egész anyag válogatása és korszakolása jó lehetőséget teremt egy korszerű történelem-szemlélet kialakítására, s bevezeti az olvasót a történész műhelymunka rejtelmeibe is.

EZ UTÓBBI AZONBAN már átvezet a következő problémához: a kötet tudományos értékéhez. Rögtön meg kell mondanunk, hogy ez az érték nem a feltárt anyag újszerűségében rejlik, hiszen a kötet „mindössze” két eddig kiadatlan dokumentumot tartalmaz. (A források mai feltártsága mellett természetesen ez is nagy teljesítmény!) Az anyag megfelelő és általában igen szerencsés szelektálása jelenthette azonban a nagyobb problémát, hiszen, bár a megyénkre vonatkozó forrásanyag meglehetősen szegényes, ahhoz azonban mégis elég gazdag, hogy a rendelkezésre álló szűk keretek közé (a tulaj-

donképpen szövegek közlés 140 oldal) nehéz legyen beszorítani. S különösen úgy, hogy a történeti folyamat főbb tendenciái az erős szelektálás ellenére is kirajzolódnak. Kristó Gyula nagyszerűen oldotta meg ezt a problémát (mindössze talán a XV—XVI. századi gazdasági fejlődés plasztikus tükröztetésére fordított kevesebb gondot, mint kellett volna). De nagy értéke a kötetnek az is, hogy a jegyzetek tartalmazzák szinte valamennyi eddig megjelent említésre méltó feldolgozás kritikai kommentálását, objektív értékelését. S végül, mint értékes eredményt meg kell említeni a kötet határozott és szilárd korszakolását, mely minden megyénkre vonatkozó korábbi forráskiadványból és feldolgozásból hiányzott, s amely egyszerűen veszi figyelembe az országos kutatások eredményeit és a helyi sajátosságokat.

E három eredmény (a források megfelelő „rangsorolása”, a feldolgozások értékelése és a korszakolás) alapján nyugodtan elmondhatjuk, hogy Kristó Gyula munkája tudományos szempontból is alapvető és útmutató jelentőségű, s ezzel a munkával megvetette egy korszerű megye-történet megírásának alapjait.

REMÉLJÜK, hogy ezen értékes kiadvány megkapja majd a megérdemelt érdeklődést mind az intézmények és iskolák, mind pedig a szülőföldjük története iránt érdeklődők széles rétegei részéről.

G. Vass István